

които обхващат времето от 26.IX.1869 г. до 20 февруари 1875 г. и едно писмо на Панайот Хитов до Петър Берковски от 12/19 януари 1892 г., изпратено от Русчук.

Добрите контакти, които установяват още в Белград Хитов и Берковски, признателността на Берковски към прославения войвода се изразява в преписването от негова страна на "оригиналните записки" на последния, което ясно се разбира от предисловието на самия Берковски към преписа на Хитовите записки, озаглавени "Как станах хайдутин", където четем следното:

"Към господа читателите

Господа!

Туй за нас драгоценно дело никой други не е написал, но сам Господин Панайот Хитов, войвода български, първий, който е за българска свобода станал.

Неговият пък ръкопис като самоук, не може сякой да чете и заради туй, зех го аз и го преписах. Ако би някой пак да земе неговото и туй от мене преписано, аз му напред припомнувам, защото ще да намери разлика във изражението: а то е заради туй, защото се аз на много места другояче изразил, нежели г. Панайот. Но правото значение е останало непроменливо, за което и сам г. Панайот със своя подпис и печат свидетелствува.

Покорно моля читателите да ме извинят, ако би намерили някои погрешки в правописанието.

В Белград
1869

Петър Иванов Берковски - ученик в
Богословското училище в Белград

Подписвам своеръчно, аз, Панайот Хитов, да е Петър Иванов преписа от моя ръкопис и по моя казovanie. (Печат на П. Хитов)"¹

Тази декларация е интересна не само с високото морално изискване, което Берковски предявява към себе си, определяйки точно своето място в тая работа, но още с дълбоката му прозорливост, че може да бъде обвинен, ако се намери "разлика в изражението", затова си осигурява "своеръчното" свидетелство на войводата, че това наистина е така.² Както ще видим, контактите между Берковски и Хитов продължават след заминаването му за Чехия.

Първото писмо на Берковски до войводата е изпратено от Прага на 26 септември 1869 г. и започва с обръщението "Почитаеми Благодетелю!" Всички останали писма започват със същото обръщение с изключение на последното писмо, изпратено от Диарбекир, където е прибавено "Г-не Панайот Хитов". В това свое първо писмо до Панайот Хитов, след раздялата с войводата в Белград, Берковски пише: "Първата и най-святата ми длъжност с Почитаеми Благодетелю, да ва поздравя и да чуя дали сте здрави, както що съм аз. Като тръгнах от Белград в събота, стигнах в понеделник вечер в 10 сахата във Виена и на пристанището ма дочаках сичките българчета, които за в Табор отиваха."³

По-нататък в писмото си Берковски описва на войводата срещата си с един ломски общинар, който се "зарадвал, като видял, че и от Лом едно момче отива на наука", извадил 10 фиорина и "даде ми ги за път и освен това той накара сичките